

TEKNİK ALTYAPI YÖNETİMİ BAĞLAMINDA 6360 SAYILI YASANIN ve BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

K. KARATAŞ¹, E. ÇOLAK², C. SANCAR³

¹ Aksaray Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Harita Mühendisliği Bölümü,
Kamu Ölçmeleri Anabilim Dalı, Aksaray, kkaratas42@gmail.com

² Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Harita Mühendisliği Bölümü,
Kamu Ölçmeleri Anabilim Dalı, Trabzon, ecolak@ktu.edu.tr

³ Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,
Bölge Planlama Anabilim Dalı, Trabzon, csancar@ktu.edu.tr

Özet

Ülkemizde ilk kez 1984 yılında büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. 06.12.2012 tarihine kadar 16 olan büyükşehir belediyesi günümüzde ise 30 olmuştur. Büyükşehir belediyelerinin sorumluluk alanları da zaman geçtikçe artmıştır. 5216 sayılı kanunla İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olmuştur. 6360 sayılı kanunla birlikte diğer 28 büyükşehir belediyesinin sınırları da il mülki sınırları olarak belirlenmiştir. Böylelikle büyükşehir belediyelerinin yetki alanları artmasıyla sorumluluk ve hizmet alanları artmıştır. Büyükşehir belediyelerinin olduğu illerde yaşayan vatandaşların, en büyük beklentilerinin başında teknik altyapı hizmetleri gelmektedir. Ancak teknik altyapı hizmetlerin yapımında; sık sık farklı kurum ve kuruluşları tarafından bazen de aynı cadde ve sokakların belirli aralıklarla kazıldığını görmekteyiz. Bu temel sorun; teknik altyapı kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun yeterince sağlanamamasından kaynaklanmaktadır. Koordinasyonun sağlanamamasının en önemli nedenlerinden bir tanesi de; teknik altyapı kurum ve kuruluşlarının, sahip olduğu tesislerinin konum bilgilerinin yeterince sağlıklı ve güncel olmamasıdır. 6360 sayılı kanundan önce 16 büyükşehir belediyesinde olması yasal zorunluluk olan Altyapı koordinasyon Merkezi (AYKOME)'nin işlevini yerine getiremediğini görmekteyiz. AYKOME'nin yeni kurulan büyükşehir belediyelerinde hemen oluşturulmalı ve mevzuattan ve uygulamadan kaynaklı sorunlar giderilerek bütün il sınırları düşünülerek bilgi teknolojileri de kullanılarak çalıştırılmalıdır.

Bildiride, 6360 sayılı yasayla birlikte hizmet alanları genişleyen büyükşehir belediyelerinde özellikle teknik altyapı kapsamında yaşanmakta olan ve yaşanması muhtemel sorunlar araştırılmıştır. Ayrıca, AYKOME'nin yeni yasayla birlikte yeni görev ve sorumlukların neler olması gerektiği incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Teknik altyapı, teknik altyapı yönetimi, büyükşehir belediyesi, 6360 sayılı yasa, AYKOME

TECHNICAL INFRASTRUCTURE MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF LAW NO. 6360 AND EVALUATION OF METROPOLITAN MUNICIPALITY

Abstract

For the first time in our country metropolitan municipalities was established in 1984. The metropolitan municipality until 06.12.2012 16 number and 30 number were present. Responsibility of the municipalities in the metropolitan area increased as time goes by. Law No. 5216 of the metropolitan municipality in Istanbul and Kocaeli province has been the territorial boundaries. Law No. 6360 of 28 metropolitan municipalities along the borders of other provinces as territorial boundaries was determined. Thus, jurisdiction of the metropolitan municipalities and service areas increased with increasing responsibility. Citizens living in metropolitan municipalities of the provinces of the biggest expectations are from the beginning of the technical infrastructure services. However, in the construction of technical infrastructure services; often by different institutions and organizations sometimes dug at regular intervals of the same streets and alleys can see that. This is the main problem; technical infrastructure, coordination between institutions and organizations is the inability to adequately secured. Coordination failure in one of the most important reasons; technical infrastructure, institutions and organizations, have the location information of the plant is healthy enough and up to date. Before 6360 Law No. 16 metropolitan municipalities have a legal obligation on the Infrastructure Coordination Center (AYKOME) 's cannot fulfill the function we can see. Aykome should be established immediately in a newly established metropolitan municipalities and regulations and application problems by eliminating the source of information technologies in mind at all provincial boundaries should be operated.

In this paper, along with the law numbered 6360 expanding service areas within the scope of the technical infrastructure, especially in metropolitan municipalities and ongoing problems likely to occur have been investigated. In addition, the new law aykome What are the new roles and responsibilities should be have been investigated.

Keywords: Technical infrastructure, technical infrastructure management, metropolitan municipalities, 6360 No Law, AYKOME.

1. Yöntem

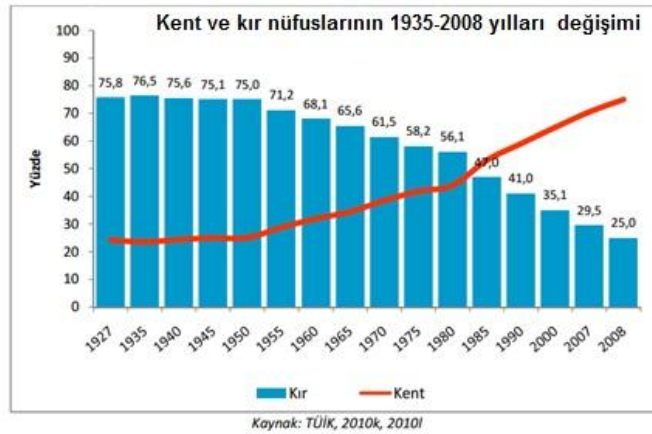
Bu çalışmada, ülkemizin kentleşme süreci, büyükşehir belediyelerinin gelişme süreci ve 6360 sayılı yasayla birlikte hizmet alanları genişleyen büyükşehir belediyelerinde özellikle de teknik altyapı yönetimi kapsamında yaşanmakta olan ve yaşanması muhtemel sorunlar alınmaktadır. Literatür araştırması, yerinde inceleme ve tespitlerle birlikte çözüm önerilerinde bulunmaktadır.

1.1. Ülkemizde Kentleşme Süreci

Teknik altyapı yönetimi bağlamında 6360 sayılı yasanın ve büyükşehir belediyelerinin değerlendirilmesi Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar geçen süreçte Türkiye'nin nüfusu kırsal bir nüfus olmaktan kentsel bir nüfus olmaya doğru dönüşmüştür. 1920'li yıllarda her 10 kişiden 8'inin kırsal yerleşim yerlerinde yaşadığı bir nüfusun yerini bugün tam tersine yaşanan bir dönüşüm ile her 10 kişiden 8'inin kentsel yerleşim yerlerinde yaşadığı bir nüfus almıştır.

Türkiye'de kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun oranı Cumhuriyet'in ilanı ile 1950'li yılların başına kadar geçen dönemde çok önemli bir değişim göstermemiştir. 1950'li yıllar ile birlikte, kırsal yerleşim yerlerinde iten faktörlerin ve kentsel yerleşim yerlerinde ise çeken faktörlerin etkisiyle kırsal yerleşim yerlerinden kentsel yerleşim yerlerine, temelinde çoğunlukla ekonomik faktörlerin bulunduğu, yoğun bir iç göç hareketi başlamıştır. Bu süreçte, bazı şehirlerimizin nüfusu artmazken veya azalırken bazı şehirlerimizin nüfusu çok hızlı bir şekilde artma eğiliminde olmuştur.

Kentsel alanlarda yaşayan nüfusun payı hızla artmış ve 1970'li yılların başında % 48 seviyesine yükselmiştir. 1990'lı yıllarda yüzde 59'a yükselen kentsel yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun oranı, 2000'li yılların başında % 65'e; günümüzde ise % 76 seviyesine yükselmiştir (Şekil 1) (Koç vd., 2008).

Şekil 1. Kent ve kırsal nüfuslarının 1935-2008 yılları arası değişimi

1.2. Büyükşehir Belediyelerinin Gelişimi

Ülkemizde 1980'li yıllarda, aşırı nüfus artışı ve göçlerle yoğunlaşan ve plansız gelişen kentlerin sorunlarını çözmek için yeni bir yerel yönetim modeli oluşturulması çalışmaları yoğunluk kazanmıştır (Türkmen, 2002). 1982 Anayasasının 127. maddesine paralel olarak ülkemizde büyükşehir yönetimleriyle ilgili ilk temel düzenleme 1984 yılında kanun hükmünde kararname olarak çıkarıldıktan sonra aynı yıl kanunlaşan, 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunla (RG: 09.07.1984/18453) yapılmıştır.

2004 yılında büyükşehir belediyesi yönetiminin hukukî statülerinin düzenlenmesi ve buralardaki hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesi için 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (RG: 23.7.2004/25531) çıkarılmıştır. Bu Kanun ile aynı zamanda İstanbul ve Kocaeli illerinde büyükşehir belediye sınırları il sınırı olarak kabul edilmiştir (URL-1, 2012).

6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a (RG: 06.12.2012/28489) kadar 16

Teknik altyapı yönetimi bağlamında 6360 sayılı yasanın ve büyükşehir belediyelerinin değerlendirilmesi olan büyükşehir belediyesi, bu kanunla birlikte 29 olmuştur. Daha sonra Ordu İlinin eklenmesiyle büyükşehir belediye sayısı 30'a ulaşmıştır (Şekil 2).

2013 yılı ADNKS'ye göre; Türkiye'nin nüfusu 76 667 864 olup 30 büyükşehir belediyesinin olduğu illerin nüfusu ise 58 999 801'dir (URL-3, 2014). Buna göre; nüfusun % 76.96'sı büyükşehir belediyelerinin olduğu yerde yaşamaktadır (Tablo 1).

Şekil 2. Büyükşehir Belediyeleri (URL-2, 2014)

Harita Genel Komutanlığı'nın verilerine göre; Türkiye'nin yüzölçümü 785 347 km²'dir. 30 Büyükşehirin toplam yüzölçümü 401 209 km²'dir (URL-4, 2014). Türkiye yüzölçümünün % 51.09'u büyükşehir belediyelerinin olduğu illerden oluşmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Büyükşehirlerin nüfusları ve alanları

Büyükşehir ler	6360 Sayılı Kanun Öncesi Nüfus	6360 Sayılı Kanun Sonrası Nüfus	6360 Sayılı Kanun Öncesi Hizmet Alanı (Km ²)	6360 Sayılı Kanun Sonrası Hizmet Alanı (Km ²)
Adana	1700276	2 149 260	3493	14 125
Ankara	4714728	5 045 083	10093	25 437
Antalya	1161148	2 158 265	2033	20 909
Aydın	265 234	1 020 957	631	7 943
Balıkesir	337809	1 162 761	1457	14 272
Bursa	2098367	2 740 970	2428	10 882
Denizli	574321	963 464	802	11 861
Diyarbakır	963457	1 607 437	2339	15 272
Erzurum	394684	766 729	3021	25 355
Eskişehir	685727	799 724	2682	13 925
Gaziantep	1540779	1 844 438	2836	6 887
Hatay	482544	1 503 066	864	5 867
Mersin	940418	1 705 774	1783	15 620
İstanbul	14 160 467	14 160 467	5313	5 313
İzmir	3713723	4 061 074	6862	12 007
Kayseri	1053871	1 295 355	3313	17 170
Kocaeli	1 676 202	1 676 202	3 623	3 623
Konya	1185436	2 079 225	6159	41 001
Malatya	565171	762 538	925	12 146
Manisa	364332	1 359 463	1237	13 269
Kahramanmaraş	574571	1 075 706	3033	14 525
Mardin	148 066	779 738	975	8 858
Muğla	99 911	866 665	1669	12 974
Ordu	186 097	731 452	304	5 952
Sakarya	732828	917 373	2294	4 878
Samsun	605319	1 261 810	1055	9 352
Tekirdağ	179 239	874 475	1111	6 339
Trabzon	306 286	758 237	189	4 662
Şanlıurfa	811686	1 801 980	3691	19 451
Van	413025	1 070 113	1945	21 334

Teknik altyapı yönetimi bağlamında 6360 sayılı yasanın ve büyükşehir belediyelerinin değerlendirilmesi

TOPLAM	42370488	58999801	78160	401209
--------	----------	----------	-------	--------

6360 sayılı kanunla, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. İllerin bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır. İl özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bu düzenlemeyle, köylerin ve beldelerin hizmetlerinin bir kısmı bağlı olduğu ilçe belediyesince, bir kısmı da büyükşehir belediyesince karşılanacaktır.

1.2. AYKOME

Büyükşehirlerde düzensiz kentleşmenin meydana getirdiği sorunların çözümüne yönelik arayışlar sonucunda enerji, içme ve kullanma suyu, atıksu, ulaşım, toplu taşıma, imar vb. temel belediye hizmetlerini uyumlu ve birleştirici bir planlama içinde yeterli ölçüde ve verimli bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, büyükşehir belediyeleri bünyelerinde birimler oluşturulmuştur. Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME), Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) vb. merkezler oluşturulmuştur (Türkmen, 2002).

AYKOME, ülkemizde ilk kez 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (RG: 09.07.1984/18453) ile birlikte büyükşehir belediyeleri dâhilindeki altyapı hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak amacıyla kurulmuştur. 5216 sayılı Büyükşehir Kanununun 8. Maddesinde de tekrar AYKOME yer almıştır (Karataş, 2007).

Düzce Belediyesi, 2005 yılında Düzce Valiliğinin oluruyla AYKOME oluşturmuş durumdadır (URL-5, 2008). İnegöl Belediyesi, ilçe belediyesi olmasına rağmen AYKOME kurmuştur (URL-6, 2013). Fakat 6360 sayılı yasayla birlikte görevini sonlandırmıştır. Yozgat Belediyesinin 2008 yılı faaliyet raporunda; Fen İşleri Müdürlüğünün yetki görev ve sorumlulukları arasında “AYKOME’nin kararlarını uygulamak ve uygulamak” şeklinde ifade yer almaktadır (URL-7, 2014).

Belediyenin faaliyetlerini ilgilendiren verilerin % 80’i konumla ilintilidir. Konumla ilişkilendirilen % 80 oranındaki verinin yanı sıra, kalan % 20’nin de konumla ilişkilendirilmesi gerekir (Köktürk, 2014).

Ancak, birçok Büyükşehir Belediyesinde kâğıt ortamında bile koordinasyonu kolaylaştırıcı düzenli ve güncel alt-üst yapı verileri oluşturulmamıştır. Kentlerde yoğun olarak faaliyet gösteren teknik altyapı kurumlarının, tesislerinin sayısal ve sayısal olmayan ortamda, ortalama % 44.2’sinin koordinatlı olduğu anlaşılmaktadır. Telekom ve Elektrik Dağıtım Müdürlüklerinde bu oranın % 10’un altında olduğu görülmektedir (Tablo 2). Bu durumda altyapı kurumlarının oluşturdukları altyapı bilgi sistemlerinden faydalanarak hizmet kalitesinin artırılması, planlanmanın sağlıklı yapılması ve koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

Tablo 2. Teknik altyapı kurumlarına ait hatların mevcut durumu (Sayıştay Başkanlığı, 2008)

Kurum	Altyapı Hat Uzunluğu (m)	Sayısal Ortamda Koordinatlı (%)	Sayısal Ortamda Koordinatsız (%)	Sayısal Olmayan Ortamda Koordinatlı (%)	Sayısal Olmayan Ortamda Koordinatsız (%)
Su- Kanalizasyon	97.743.856	55.5	16.5	9.0	19.0
Doğalgaz	12.963.017	98.0	0.0	0.0	2.0
Elektrik	35.561.246	7.0	37.0	3.0	53.0
Telekom	36.507.972	4.0	17.0	0.0	79.0
TOPLAM	182.776.091	38.8	19.4	5.4	36.4

2. Sonuç ve Öneriler

İstanbul ve Kocaeli'nin kendisine özgü özellikleri nedeniyle oluşturulan yönetim biçimi diğer 28 büyükşehir belediyesinde de oluşturulması; mevzuatta belirtilen yetkilerin ve sorumlulukların ne kadarının uygulamaya geçeceği, hizmette kalite ve verimliliğin nasıl olacağı ve hangi sorunlarla karşılaşılacağı zamanla ortaya çıkacaktır. Yeni oluşturulan büyükşehir belediyelerinin zaman geçmeden daha önce kurumsallaşan büyükşehir belediyelerinin bilgi ve tecrübelerinden (know how) faydalanarak yapılanmaları yerinde olacaktır. Büyükşehir belediyelerinin bünyelerinde uzman kadrolardan oluşan ilin tümünü planlamasını, koordinasyonunu sağlayacak başta planlama olmak üzere birimlerin olması gerekmektedir.

TÜİK' in, 2013 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre; yeni olan büyükşehir belediyelerinin ve ilçelerinin nüfusu incelendiğinde, bazı ilçelerin (Mardin- Kızıltepe, Muğla- Bodrum, Muğla-Fethiye, Tekirdağ-Çorlu) nüfuslarının bağlı olduğu büyükşehir belediyelerinin merkez nüfuslarından fazla olduğu görülmektedir. Bu yerlerde belediyelerin yetki çatışması, hâkimiyet kurma yerine bilgi birikimlerini paylaşma ve koordinasyon içerisinde çalışmalarını daha faydalı olacaktır. Bu şehirlerimizde, büyükşehir belediyelerinin kurumsallaşması daha önemli hale gelmektedir.

6360 sayılı Kanuna göre; İstanbul ve Kocaeli hariç, büyükşehir, büyükşehir ilçe belediyeleri ve bağlı idareler yatırım bütçelerinin en az % 10'unu on yıl süre ile bu Kanun kapsamında belediye sınırlarına dâhil olan yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için kullanmak durumundadır. Bu yatırımları yaparken planlamada, yapımda diğer tesislere zarar verilmemesi için konum bilgilerine ihtiyaç vardır. Fakat, ülkemizde teknik altyapı tesislerinin konum bilgilerinin yeterince sağlıklı ve güncel olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun için, önlemler alınarak mevcut altyapı tesislerinin konum bilgileri elde edilerek altyapı bilgi sistemleri oluşturulmalıdır.

Ülkemizde, teknik altyapı tesislerinin yönetimiyle ilgili olarak ortak standartları belirleyen ve eşgüdümü sağlayan merkezi bir birim bulunmamaktadır. Yalnızca, büyükşehir belediyelerinin olduğu yerlerde AYKOME'ler vardır. AYKOME'nin, belediyelerce önemi bilinmekle birlikte görevini yeterince yerine getirememektedir. Yeni büyükşehir belediyelerinin AYKOME birimleri acilen oluşturulmalı ve aktif halde yönetilmelidir. AYKOME'nin yürürlükte olan yönetmeliği değiştirilerek il genelini kapsayacak şekilde, yetki ve sorumluluklarını artıracak biçimde yenilenmelidir.

Kaynaklar

Karataş, K., (2007). Kentsel Teknik Altyapı Tesisleri, Kadastro ve Türkiye'deki Uygulamaların Organizasyonu, *Doktora Tezi*, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Sayıştay Başkanlığı, (2008). Büyükşehir Belediyelerinde Altyapı Faaliyetlerinin Koordinasyonu Performans Denetim Raporu.

Türkmen, A., (2002). Türkiye'de Büyükşehir Yönetimi ve Gelişimi, *Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya

Yomralıoğlu, T., Demir, O., (1994). Kentsel Bir Coğrafi Bilgi Sistemi Modelleme, *CBS'94 - 1.Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu*, Sayfa:276-290, KTÜ Üniversitesi, Trabzon

Koç, İ., Eryurt., M.A., Adalı, T., Seçkiner, P., (2014). Türkiye'nin Demografik Dönüşümü, http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TurkiyeninDemografikDonusumu_220410.pdf, 14.07.2014

Köktürk, E., (2014). Kent Bilgi Sistemleri ve Kavramlar, http://www.erolkokturk.net/FileUpload/ks85423/File/2002_ukbs_kent_bilgi_sistemleri_ve_kavramlar.pdf 06.08.2014

URL-1. 6360 Sayılı Kanun Tasarısı, <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf>, 12.11.2012

URL-2. <http://media.sondevir.com/250x190/2012/11/12/buyuksehir.jpg>, 04.05.2014

URL-3. TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2013, ISBN: 978-975-19-5934-8 http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=139, 06.05.2014

URL-4, http://www.hgk.msb.gov.tr/hgk/uygulamalar/haritauygulama/il_ilce_alanlari.pdf, 04.05.2014

URL- 5. 2008, <http://www.bizim-mig.com.tr/arsiv/63/63-19.asp> 24.01.2008.

URL-6. <http://www.inegol.bel.tr/guncel/haberler/id/218/haberler-aykome-toplantisi-yasal-yukumluluk-kazaniyor> ,30.10.2013

URL-7. <http://85.105.120.239/files/faaliyetraporu2008.pdf> 23.03.2010